

LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠVIETIMO IR MOKSLO MINISTERIJA

Biudžetinė įstaiga, A. Volano g. 2/7, 01516 Vilnius, tel. (8 5) 219 1225/219 1152, faks. (8 5) 261 2077,
el. p. – smmin@smm.lt, http://www.smm.lt. Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188603091.
Atsisk. sąsk. LT30 7300 0100 0245 7205 „Swedbank“, AB, kodas 73000

Direktorei Indrei Pavinkšnienei
Asociacija „Tėvų pedagogų
sąjūdis“
Veliuonos 18,
Kaunas LT-48338.
El.paštas: indrepav@gmail.com ☐

2014 - 01 - 17 Nr. SR - 207
į 2013-12-18

DĖL MOKYMO SI VISĄ GYVENIMĄ PROGRAMOS EUROPOS LYGMENS PROJEKTO „LAIMINGŲ DIENŲ MOKYKLA“

Švietimo ir mokslo ministerija susipažino su Jūsų laiške keliamomis problemomis.

Švietimo ir mokslo ministerija numato toliau stiprinti šeimos instituciją, jos vertybines nuostatas ir ugdyti dorovingas, brandžias, savarankiškas asmenybes. Šios nuostatos įgyvendinamos, vadovaujantis vienu iš Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo (Žin., 1991, Nr. 23-593; 2011, Nr. 38-1804) tikslų – suteikti kiekvienam asmeniui vertybines orientacijas, leidžiančias tapti doram, siekiančiam žinių, savarankiškam, atsakingam, taip pat išsiugdyti šiuolaikinę socialinę kompetenciją ir gebėjimus savarankiškai kurti savo gyvenimą ir sveikai gyventi.

Lietuvos valstybės strateginiai politinio lygmens dokumentai pabrėžia, kad esminiai visuomenės pokyčiai turi būti nukreipti į sąlygų formuotis kūrybingai, atsakingai ir atvirai asmenybei sudarymą.

To paties įstatymo 43 straipsnio „Mokyklos veikla“ 11 pastraipoje teigiama, kad „Mokykla privalo užtikrinti sveiką, saugią, užkertančią kelią smurto, prievartos apraiškoms ir žalingiems įpročiams aplinką“.

Lietuvos valstybės strateginiuose dokumentuose (Lietuvos pažangos strategijoje „Lietuva 2030“, Lietuvos sveikatos programoje 2020) kaip viena iš pagrindinių sveikatos stiprinimo perspektyvų pažymimas įvairaus amžiaus žmonių grupių sveikos gyvensenos ugdymas, kaip sveikos ir veiklios visuomenės raidos prielaida.

Viena iš valstybės vizijų ir pokyčių sričių yra sumanios visuomenės kūrimas, tiesiogiai susijęs su gera visuomenės sveikatos būkle, užtikrinančia kiekvieno asmens aktyvų dalyvavimą visuomeniniame gyvenime. Specialieji tikslai, susiję su vaikų ir jaunimo sveikatos stiprinimu ir palankių sąlygų ugdyti sveiką gyvenseną sudarymu, yra keliami kaip prioritetiniai tarptautiniuose ir Lietuvos valstybės strateginiuose dokumentuose.

Valstybinėje švietimo 2013–2022 metų strategijoje numatyta „Rūpintis socialiniu, emociniu, lytiniu ir tarpkultūriniu ugdymu. Mokyklose diegti sisteminius pokyčius, lemiančius patyčių ir smurto mažinimą, kad būtų užtikrinamas mokyklos bendruomenės psichologinis saugumas“.

Formalusis švietimas

Mokyklos, įgyvendinančios pagrindinio ir vidurinio ugdymo programas formaliajame ugdyme, vadovaujasi Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosiomis programomis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2008 m. rugpjūčio 26 d. įsakymu Nr. ISAK-2433 (Žin., 2008, Nr. 99-3848), ir Vidurinio ugdymo bendrosiomis programomis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. vasario 21 d. įsakymu Nr. V-269 (Žin., 2011, Nr. 26-1283).

Pagrindiniame ugdyme mokiniai privalomai mokosi biologijos ir pasirenka dorinio ugdymo dalyką – etiką ar tikybą. Biologijai skiriamos 2 savaitinės valandos, dorinio ugdymo dalykui – 1.

- Biologijos dalyko programa apima šias kryptis:

Organizmų sandara ir funkcijos;

Gyvybės tęstinumas ir įvairovė;

Organizmas ir aplinka. Biosfera ir žmogus.

Mokiniui suteikiamos žinios pagal amžiaus koncentrus. Biologijos kurse pakankamai dėmesio skiriama jauno žmogaus lytinei brandai iš biologinės pusės.

Biologijos kurso turinys labai artimas kitoms Europos šalių biologijos dalyko programoms ir apie jauno žmogaus brandą pateikia informaciją labai panašiai kaip ir Lietuvoje.

Problema. Dalis mokinių iš aplinkos gauna kur kas daugiau informacijos lytiškumo klausimais. Tuomet informacija, gaunama per pamokas, daliai mokinių nėra aktuali. Vis dėlto daliai mokinių ji tebelieka aktuali. Nevienoda ir mokinių lytinė branda.

- Etikos ar tikybės pamokose dėmesys skiriamas dvasiniam mokinio tapšmui, asmens orumui ir bendrosioms žmogaus vertybėms. Daug dėmesio šių dalykų pamokose skiriama šeimos vertybėms, jos kūrimui.

Mokykla, atsižvelgdama į mokyklos kontekstą, be privalomųjų dalykų, mokiniams gali pasiūlyti pasirinkti:

- Sveikatos ugdymą. Mokykla, organizuodama sveikatos ugdymą, vadovaujasi Sveikatos ugdymo bendrąja programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2012 m. rugpjūčio 31 d. įsakymu Nr. V-1290 (Žin., 2012, Nr. 105-5347).

- Rengimo šeimai ir lytiškumo ugdymą. Vadovaujamosi Rengimo šeimai ir lytiškumo ugdymo programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2007 m. vasario 7 d. įsakymu Nr. ISAK-179 (Žin., 2007, Nr. 19-740).

Mokykla gali priimti optimalų sprendimą dėl šių programų įgyvendinimo:

- atskirai kaip pasirenkamųjų dalykų. Šiuo atveju bus mokinių laisvai pasirenkamas ir visiems neprivalomas;

- integruoti į dalykų programas. Šiuo atveju integruotas turinys bus privalomas.

Rengimo šeimai ir lytiškumo ugdymo programa, kurios tikslas – ugdyti brandžią asmenybę ir rengti mokinius šeimos gyvenimui, turi dvi glaudžiai susijusias ir viena kitą papildančias paskirtis – ugdomąją ir prevencinę.

Sveikatos ugdymo bendrosios programos tikslas – padėti mokiniams įgyti visuminę sveikatos sampratą, išsiugdyti sveikatai naudingus gebėjimus, įpročius ir nuostatas, atsakomybę už savo ir kitų sveikatą, paskatinti juos rinktis sveiką gyvenimo būdą.

Šviesti ar ugdyti?

Lytinio švietimo rezultatas – saugus lytinis elgesys, žinios – sumažėjęs drovėjimasis, kontracepcijos vartojimas.

Lytiškumo ugdymo rezultatas – atsakingas lytinis elgesys, pagarba – savigarba – savikontrolė – atsakomybė už savo elgesį – gebėjimas laisvai apsispręsti. Kokių žinių suteiksime? Visuminė lytiškumo samprata: biologinis, psichinis, sociokultūrinis aspektai. Lyčių panašumai ir skirtumai.

Ugdomoji paskirtis – rengti jaunus žmones gyvenimui, santuokai, suteikti žinių apie šeimą, pateikti visuminę lytiškumo sampratą, ugdyti brandžią ir dorovingą asmenybę, gerbiančią žmogaus

gyvybę nuo pradėjimo momento, gebančią kurti brandžius tarpasmeninius santykius, puoselėti lytinę sveikatą ir pasipriešinti neigiamai aplinkos įtakai.

Prevencinė paskirtis – vykdyti ankstyvų lytinių santykių ir su jais susijusių problemų, lytinio išnaudojimo ir priekabiavimo, diskriminacijos dėl lyties prevenciją. Programa suskirstyta į temų grupes mokiniams ir tėvams (tėviams), globėjams ar rūpintojams. Temos mokiniams: šeima, lytis, kultūra, visuomenė, lytinė sveikata, rizikinga elgsena.

Ikimokykliniame amžiuje įgytas tam tikras žinių minimumas kituose ugdymo centruose gilinamas ir plečiamas, bet jau kitu lygmeniu, kol tampa vientisa žinių sistema. Svarbu atsižvelgti į ugdytinių amžių, socialinius, psichologinius veiksnius.

Pažymime, kad minėtos programos 33 straipsnis numato, jog lytiškumo ugdymo negalima patikėti kitų žinybų specialistams, visuomeninėms organizacijoms ar asmenims, neturintiems mokytojo kvalifikacijos. 37.4 straipsnis nusako, kad nepriimtinas komercinių ar visuomeninių organizacijų, užsiimančių kontraceptinių ir kitų priemonių rinkodara, atstovų dalyvavimas ugdymo procese. Programos įgyvendinimą užtikrina mokyklos vadovas.

Neformalusis švietimas ir švietimo pagalba

Įgyvendindama Lietuvos Respublikos švietimo įstatymą, Švietimo ir mokslo ministerija nustatė, kokia tvarka nacionaliniai ir tarptautiniai švietimo projektai turi būti vykdomi mokyklose (2011 m. birželio 27 d. įsakymas Nr. V-1126).

Remiantis šia tvarka, mokyklos gali dalyvauti įvairiuose projektuose (taip pat projektuose, susijusiuose su lytiškumo ugdymu), tik atlikusios tam tikras numatytas procedūras:

- 1) suderinti su mokyklos taryba;
- 2) informuoti savininko teises ir pareigas įgyvendinančią instituciją (dalyvių susirinkimą); savivaldybę;
- 3) įvertinti, ar projektai neprieštarauja Lietuvos Respublikos ir tarptautiniams teisės aktams;
- 4) mokyklos vadovas prisiima atsakomybę, kad vykdomas švietimo projektas užtikrina saugią, sveiką, užkertančią kelią smurtui, prievartai, žalingiems įpročiams aplinką, sudaro palankias sąlygas mokymo sutarčių vykdymui ir geros kokybės švietimui.

Jei neformaliojo vaikų švietimo mokyklose, bendrojo ugdymo mokyklose vyksta organizuotos neformaliojo švietimo veiklos (pvz., būreliai), jų programa privalo būti patvirtinta mokyklos vadovo.

Jei kyla probleminių klausimų dėl programų turinio ar ugdymo metodų, mokyklos vadovas turėtų kreiptis į steigėją (savivaldybę), nes pagal Vietos savivaldos įstatymą neformalusis vaikų švietimas yra savarankiškoji savivaldybės funkcija.

Švietimo pagalbos specialistų (socialinių pedagogų, psichologų ir kt.) veikla prisideda prie švietimo veiksmingumo didinimo, todėl jų indėlis yra itin svarbus rengimo šeimai ir lytiškumo ugdyme per klasių valandėles, organizuojant paskaitas, renginius, apskritojo stalo diskusijas ir kt. Psichologai ir socialiniai pedagogai prireikus vykdo ir intervencines priemones, programas, bendradarbiauja su tėvais, šeima.

Informuojame, kad mokyklose dirba visuomenės sveikatos specialistų. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministras 2007 m. rugpjūčio 1 d. įsakymu Nr. V-630 patvirtino Visuomenės sveikatos priežiūros specialisto, vykdančio sveikatos priežiūrą mokykloje, kvalifikacinių reikalavimų aprašą (Žin., 2007, Nr. 88-3492). Apraše numatoma, kad visuomenės sveikatos priežiūros specialistas, vykdamas sveikatos priežiūrą mokykloje, turi mokėti ir gebėti: analizuoti ir vertinti mokyklos bendruomenės sveikatai įtaką darančius veiksnius, paaiškinti mokiniams, tėvams ir mokytojams sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo būdus, laiku pastebėti mokinių sveikatos problemas, nustatyti jų svarbą ir prioritetus, prireikus siųsti mokinius į sveikatos priežiūros įstaigas.

Švietimo ir mokslo ministerijos užsakymu atliekamas tyrimas buvo skirtas Programos įgyvendinimo galimybių studijoms Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose. Nagrinėta: Programos įgyvendinimo būdai ir problemos, su kuriomis susiduriama, ugdymo įstaigos metodinės grupės veikla, pedagogų kompetencijos vykdyti Programą ir kvalifikacijos tobulinimo poreikis, tiriamųjų

vertybinės nuostatos šeimos, kontracepcijos, užsimezgsios gyvybės ir seksualinių mažumų atžvilgiu. Šiuo metu su rezultatais galima susipažinti Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos interneto svetainėje.

Lytiškumo ugdymas nėra kokia nors atskira žmogaus veikla. Rengimas šeimai ir lytiškumo ugdymas negali apsiriboti vien biologinių faktų pateikimu, nesudarant galimybės aptarti savo jausmų, neugdant brandžios asmenybės, gebančios užmegzti artimus tarpusavio santykius. Jis yra susijęs su žmonių tarpusavio santykiais, asmens intymiu ir asmeniniu gyvenimu, jausmais, todėl turi ryškų vertybinį aspektą.

Švietimo ir mokslo viceministrė

Edita Tamošiūnaitė

E. Bugailiškiene, tel. (8 5) 219 1184, el. p. emilija.bugailiskiene@smm.lt